

Saadia Gaon (882-942)

Saadia Gaon (882-942) didn't just write piyyutim—he **redefined what liturgical poetry was supposed to do**. His “revolution” is less about flashy new forms and more about a **sharp ideological and aesthetic shift**.

Here's how he changed the field:

1. From obscurity to **clarity**

Earlier Palestinian piyyut often prized:

- dense allusions
- rare vocabulary
- complex wordplay that only elites could decode

Saadia pushed back hard against this. He believed piyyut should be **intelligible to the praying community**, not a linguistic puzzle. His piyyutim use:

- clear biblical Hebrew
- straightforward syntax
- transparent meanings

This was a major break with the dominant style before him.

2. Piyyut as **theology**, not verbal acrobatics

For Saadia, piyyut wasn't mainly an artistic showcase—it was a **vehicle for correct belief**. His poems deliberately teach:

- core theological doctrines (God's unity, creation, reward and punishment)
- anti-Karaite polemics
- rabbinic interpretations of mitzvot

In that sense, he turned piyyut into a **didactic and philosophical tool**, aligned with his broader rationalist project.

3. Rationalist critique of earlier paytanim

Saadia openly criticized earlier poets for:

- distorting Hebrew grammar
- inventing words unnecessarily
- prioritizing rhyme over meaning

This is revolutionary because he applied the same standards to piyyut that he applied to **biblical exegesis and philosophy**: precision, grammar, and reason.

4. Structural **discipline** and order

While he did **not** introduce quantitative meter in the full Arabic sense (that came later with Dunash ben Labrat), Saadia:

- regularized poetic structures
- limited excessive ornamentation
- emphasized balance and order

This paved the way for the later Andalusian revolution in Hebrew poetry.

5. Re-centering piyyut within the **liturgy**

Saadia also reshaped *where* and *how* piyyutim belong in prayer:

- He composed piyyutim tightly integrated into the liturgical flow
- He opposed uncontrolled expansion of piyyut that overwhelmed fixed prayers

So he wasn't anti-piyyut—he was anti-*piyyut run amok*.

Bottom line

Saadia Gaon revolutionized piyyut by **disciplining it**:

- from esoteric to accessible
- from ornamental to ideological
- from poetic free-for-all to rational, grammatically grounded expression

He made piyyut serve **clarity, community, and creed**—and that reset the trajectory of Hebrew liturgical poetry for centuries.

סדור רב סעדיה גאון

כתאב גאמע אלצלוואת ואלתסאביח

יוצא לאור על ידי

ישראל דודון ז"ל, שמחה אסף ז"ל, יששכר יואל

אזהרות

קכט, א

אנכי

85

אש אוכלה ונוהרת מכל הנזירות
ודברי כאש וניצוציה הרבה מצות בכל דבור וזהרות
בחקמתי כללתי בעשרת דברותי שש מאות ושלוש
עשרה מצות להורות
אמרות יי אמרות טהרות.

סיני

גדילים תעש למענהו לזכור מצות שדי
ואות וטוטפות ומזוזות ושלוש תפלות למדי
דוברת בכל יום השכם והערב יי אחר ואמם עדי
למען ידעו ממזרח שמש וממערבה כי אפס בלעדי.

הנך

מפני

האדון ירא ואהבתהו וקדש שמו בכל הלך
והצניע לכת ואל תנסהו וברכת שובע וימי הלל אל תשלך

הנך

ולהעלות ענגו ואחרי רבים תלך /
אמונה אמן ברב עם הדרת מלך.

אלהים

זיהר קחת תרומה גטות לו אהל שאגן
הארון והשלחן והמנורה והמזבחות פז ומוצהב ירוזן
חושב פרוכת וכפורת כבודך בין שני כרוביה להענן
במראה הקשת אשר יהיה בענן.

קורות

לֹא יִהְיֶה לָךְ תְּמוּנַת כָּל סֶמֶל בַּל תַּעֲבֹד וְתִשְׁתַּחֲוֶה בְּכָל צֶדֶד
בַּל תִּפְּנוּ אֵילִימוּ וְתִזְכִּירוּ / שָׁמָּה כִּי אִם לְהִרְס וּלְקַרֵּס וּלְרַצֵּד
שֹׁבֵר תִּשְׁבֵּר מַצֻּבוֹתָם וְגִדְע מִשְׁכִּיּוֹתָם מִמָּצֵד
כִּי עֵץ מִיַּעַר כָּרְתוּ מַעֲשֵׂה יָדֵי חָרָשׁ בַּמַּעֲצָד.

וּנְלֹאָה רָעָךְ וְנִמְכַּר לָמוּ גְאוּלָּה תִּהְיֶה לּוֹ
בַּל תִּכְרוֹת לָמוּ בְּרִית וְכָל מַשְׁמָשָׁם מִטַּמֵּא מֵאִילוֹ
קוֹל קַחַת פְּסִילֵיהֶם בְּעִיגִיף וְצִפּוּיָהֶם כְּשֶׁקֶץ לְנוֹלוֹ
תִּזְרַם כִּמוֹ דָּוָה צֹא תֹאמַר לוֹ.

אַתָּה צִנַּח מַעֲבִירִי לַמֶּלֶךְ וְקוֹסְמִים וְעוֹנָנִים כְּפִלְשֵׁתִים
וּלְהִכְרִית מְנַחֲשִׁים וּמְכַשְּׁפִים וְדוֹרְשֵׁי אֱלִיל וְחוֹבְרִים מֵתִים
דוֹמָה כִּיתוּם הַמַּצְפָּצָפִים וְהַמְהַגִּים אוֹב וַיִּדְעוּנִי לְהֵתִים
הֲלֹא עִם אֵל אֱלֹהֵיו יִדְרוֹשׁ בְּעַד הַחַיִּים אֵל הַמֵּתִים.

כּוֹנֵנָתָה עָלִי תוֹקֶף עֲמָךְ אוֹרְחוֹתֶיךָ לְמָדוּ /
בַּל יִקִּיפוּ וַיִּשְׁחִיתוּ וַיִּקְרְחוּ וּלְקַעֲקַע יִצְמְדוּ
עָנָה שָׁרֵט מִהַתְּגוֹדֵד וּלְחַתּוֹנָתָם אֵל תִּתְחַמְּדוּ
כֹּה אָמַר יְיָ אֵל דֶּרֶךְ הַגּוֹיִם אֵל תִּלְמָדוּ.

זְכוּר

תַּעֲנוּגֵי שְׂבִיעֵי לְשִׁבוֹת אַתָּה וּבְנֶיךָ וְעַבְדְּךָ וְאַמְתֶּךָ וּבְהִמָּתֶךָ
מִמַּעֲבָד

בֹּל יֵצֵא תֵצֵא מִתְחַוֶּמֶךָ כִּי צִנְצֶנֶת הַמֶּן זָכָר לְמִשְׁנֵהוּ הַזֶּכֶד
שְׁנֵי תְמִידֵי חוֹק כָּל יוֹם כָּפֶלֶם בּוֹ וְעִירוֹב לְהִתְכַבֵּד
וְקִרְאָתָ לְשִׁפְת עוֹנֵג לְקִדּוֹשׁ יֵי מְכֻבָּד.

י וְגִנּוֹת

רָגַשׁ בְּפֶסֶח חִירוֹתָה לְקִדּוֹשׁ רִאשׁוֹן / וְשְׂבִיעֵי נִקְדָּח
מוֹסָפִיו וְהַעוֹמֵר וְקִרְבָּנוֹ וּמִשָּׁם וְהִלָּאָה שְׁבוּעוֹת כְּאֶקְדָּח
צִיָּיָה קְמוּלֵי טוֹמְאָה וְרַחֲקָה הִנֵּה נָתַן אֶל פֶּסֶח שְׁנֵי לְמוֹכָדָח
וְחֶשֶׁב מִחֲשָׁבוֹת לְבִלְתִּי יִדָּח מִמֶּנּוּ גִדָּח.

בֵּית

צָלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת בְּאֶכְלֶם לְנִכְרֵי וְעֶרֶל בֹּל יַעֲרֻכוֹן
מִשְׁבּוֹר עֶצֶם וּמִהוֹצִיא חוּצָה וְיִשְׁבִּיתוּ שָׂאֵר וְיִשְׁלִיכוֹן
הַזֶּךְ פֶּסֶחָה כְּמוֹף בֶּסֶף וּבְמִשְׁקוֹפּוֹת וּבְחִגְרוֹן חֶלֶץ יֵצְאָתָם וּתִדְרֻכוֹן
וְלַעֲתִיד כִּי לֹא בְחִפְזוֹן תֵּצְאוּ וּבְמִנוּסָה לֹא תִלְכוּן.

כָּבֵד

אוֹמְנֶיךָ יִרְאִימוּ חֲמֵשׁ מִצּוֹת קִימוֹ בָּךְ וְשִׁמְחוּ
מִלָּה וּפְרִיעָה וּפְדִיוֹן וְלִמָּד דָּת וּמִלֵּאכֶת וְחוּפָה הַצְלִיחוּ
בְּהַמּוֹלָכֶם יְמוּלוּ אֶתְכֶם יֵלִיד בֵּית וּמִקְנֵת כֶּסֶף וְיִנּוּחוּ
וְהִבְרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶתְכֶם לֹא תִשְׁכְּחוּ.

נִחְפָּה

גִּנְזֵי הַקֹּדֶשׁ מִבְּכוֹר מִקְנֶיךָ וּפְדָה פֶּטֶר חֲמוֹר וְעֶרְפָּהוּ בְּגִידוֹנֵי
מִכָּה הוֹרִיו וּמִקְלָלֶם לְהַשְׁמֵד מֵעַל פָּנָי / יִסְדּוּנֵי
יָמֵי קֵן אִם תִּשְׁלַחְהוּ כִּי אֲרֹךְ יָמִים וְטוֹב תִּתִּי בְּלִמְדוֹנֵי
זֹאת נִחַלַת עַבְדֵי יֵי וְצִדְקָתָם מֵאֵתִי נָאִם יֵי.

מה

Sa'adiah then proceeded, in rhymed Hebrew verse,³ to match every one of the 613 *mitzvot* to one or another of the Ten Commandments according to their sequence on the tablets:

Statement	# of <i>mitzvot</i>	Examples
<i>Anokhi</i> (I am the Lord your God)	80	<i>tzitzit, tefillin, mezuzah, tefillah, korbanot</i>
<i>Lo yihyeh</i> (have no other deities)	60	<i>molekh, kishuf, tum'at meit, nisu'ei ta'arovet</i>
<i>Lo tissa</i> (sacilege)	48	<i>dinim, hakhel, bal tosif, sin'at chinam, tokhechah</i>
<i>Zakhor</i> (remember the Sabbath)	75	<i>shalosh regalim, shemitah, yoveil, 'arei haleviyim</i>
<i>Kabbed</i> (honor your parents)	77	<i>milah, pidyon ha-ben, shilu'ach ha-ken, melukhah</i>
<i>Lo tirtzach</i> (murder)	50	<i>nezikin, ketoret zarah, navi sheker, ma'akeh, bal tashchit, ir ha-ni-dachat, goneiv nefesh</i>
<i>Lo tin'af</i> (adultery)	58	<i>sotah, yibbum ve-chalitzah, geirushin, keli gever, chupah ve-kiddushin</i>
<i>Lo tignov</i> (robbery)	59	<i>sekhar sakhir, shemittat kesafim, moznei tzedek, terumot u-ma'asrot, hassagat gevul, hashavat aveidah</i>
<i>Lo ta'aneh</i> (false witness)	52	<i>derishah ve-chakirah, leshon hara', metzora ve-toharato</i>
<i>Lo tachmod</i> (coveting)	54	<i>kashrut, n'veilot u-t'reifot, oto ve-et beno, gid ha-nasheh, kil'ayim, nazir</i>

3. The rhymed Hebrew verse of the *Azharot*, typical of medieval *piyyut*, is unusually complex and abstruse and will challenge the linguistic skills and ingenuity of even the most erudite reader.

רשות לדויד אבן בקודה (ספרד, מאה 11)

אֲמֹן יוֹם זֶה. נִחְלוּ עִם זֶה. עַל יַד חוּזָה. אִישׁ הָאֱלֹהִים:
נֹטָה עֲלֶיהָ. וְיוֹסֵד נְשִׂיָה. לֶךְ דּוּמְיָה. תִּהְלֶה אֱלֹהִים:
יוֹם נִגְלִיתָ. וְדַת הוֹרִיתָ. מֵאֵד נִעְלִיתָ. עַל כָּל אֱלֹהִים:
דָּבַר אֶל שְׁמֵעוֹ. עִם נוֹשְׁעוֹ. וְחָלוּ וְזָעוּ. מִפְּנֵי אֱלֹהִים:
וְהִפְלִיא עֲצָה. גְּדוֹל הָעֲצָה. לָעַם חֹן מִצָּא. בְּעֵינֵי אֱלֹהִים:
לְקַרְה נְעִימָה. תוֹרָה תְּמִימָה. לְהַנְחִיל אֲיוּמָה. בָּא הָאֱלֹהִים:
דַּת הוֹדִיעָם. וְקוֹל הַשְּׁמִיעָם. רְאוּ הַשְּׁמַע עִם. קוֹל אֱלֹהִים:
בְּאֲזָנֵי הַמוֹנִי. דָּבַר בְּסִינִי. הֲלֹא אֲנִי יִי. וְאִין עוֹד אֱלֹהִים:
נָטוּשׁ זָר וּפְסָלוֹ. וְצָא תֹאמֶר לוֹ. הִיעֲשֶׂה לוֹ. אָדָם אֱלֹהִים:
אֶת שֵׁם הָאֵל. לְשׂוֹא אֶל תּוֹאֵל. כִּי עַל כָּל אֵל. גְּדוֹל אֱלֹהִים:
לְכַבֵּד שַׁבָּת. רוּץ נָא בְּחֻבָּת. כִּי בּוֹ שַׁבָּת. וְיִכַּל אֱלֹהִים:
עֲנֵג אוֹמְנִים. בְּטוֹב מַעֲדָנִים. וְתֹאֲרִיךְ שָׁנִים. לִפְנֵי אֱלֹהִים:
זָרָה שׁוֹפְכֵי דָם. וְאֵל תְּהִי בְּסוּדָם. כִּי הָאָדָם. בְּצֶלֶם אֱלֹהִים:
רַחֵק זְמָה וְחֻמָּה. וּמֵאֲזָנֵי מֶרְמֶה. פֶּן בָּאף וְחִימָה. יִפְקֹד אֱלֹהִים:
בְּרַעַךְ לֹא תַעֲנֶה. שְׂוֹא כְּמִתְאַנֶּה. כִּי שֵׁשׁ שָׁנָא. יִי אֱלֹהִים:
קִנְיָן אֵח לֹא. תַּחֲמוֹד גַּם לֹא. תִּתְּאוּ אֲשֶׁר לוֹ. נָתַן אֱלֹהִים:
וְהָעַם חֲרָדוּ. וְתִמְהוּ וּפְחָדוּ. רְאוּ וַיִּגִּידוּ. פּוֹעֵל אֱלֹהִים:
דָּבָרוּ בְּכוֹשֶׁר. נְדִיבֵי יוֹשֶׁר. נַעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר. צִוָּה אֱלֹהִים:
הַמוֹנִי עִם זֹ. בְּדַת אֵל שְׁמָחוּ עֲלֵזוֹ. וְאִמְרוּ לְכוּ חֲזוּ. מַפְעָלוֹת אֱלֹהִים:
חֵי גּוֹאֲלֵנוּ. זְקוּף יְדִינוּ. וְחִישׁ הֶרְאֵנוּ. בִּישַׁע אֱלֹהִים:

אזהרות לר' שלמה אבן גבירול (ספרד, מאה 11)

<https://www.youtube.com/watch?v=WcvhvDnPoNA>

[מצוות עשה]

שְׁמוֹר לְבִי מַעֲנֶה. הִיָּה בְּמֵאֵד נִעְנֶה. וְרָא הָאֵל וּמִנֶּה. דְּבָרָיו הִישְׁרִים:
וְהוּא יִסְלַח אֲשָׁמָה. וְהוּא יִרְבֶּה עֲצָמָה. וְהוּא יִתֵּן חֻכָּמָה. לְהַבִּין נִמְהָרִים:
אֲסַפֵּר תּוֹשִׁיּוֹת. מִתּוֹקוֹת לִפְיוֹת. וְאֲצִיב תִּלְפִּיּוֹת. לְיִשְׁרֵי הָעוֹבְרִים:
וְאֲזַכִּיר מִצְוֹת עֲשֵׂה. בְּדַת מַעֲוֹז וּמַחֲסָה. וְעַל פֶּשַׁעִי יִכְסֶּה. מִגִּלָּה נִסְתָּרִים:
שְׁמִנָּה וְאַרְבָּעִים. וּמֵאֲתַיִם נְטוּעִים. כְּמוֹ מִסְמְרוֹת תְּקוּעִים. כְּמִסְפֵּר אֲבָרִים:
בְּסִינִי נוֹדְעוּ. וּמִרוֹם נִשְׁמָעוּ. וְיִחַדּוּ הַטְּבָעוּ. בְּתוֹךְ עֲשֻׁרֵּת דְּבָרִים:
אֲשֶׁר הִתּוּ הַתּוֹת. בְּתִיבוֹת נִשְׁתּוֹת. בְּמִסְפֵּר הַמִּצְוֹת. וּבְהֵם נֶאֱמָרִים:
וְהַמוֹשִׁיעַד. וְהַמּוֹדִיעַד. עַד אֲשֶׁר לְרַעַד. נִתְּנָם נְחֻקָּרִים:
וְהָרָעִים אֵל דַּעוֹת. בְּקוֹל הַפְּלִיא זְנוּעוֹת. מְקַפֵּץ עַל גְּבָעוֹת. מְדַלֵּג עַל הָרִים:

וְעַתָּה קְרָא אוֹתָם. רַעְדָה אַחֲזֵתָם. וַיִּצְאָה נִשְׁמָתָם. בְּרִתָּת וּשְׁבָרִים:
וְהוֹרִיד טַל אֲדִיו. לַעֲמוֹ וְעַבְדּוֹ. וְהָשִׁיב בַּחֲסָדָיו. נִשְׁמוֹת לַפְּגָרִים:
אֲנִי הוֹצֵאתִיךָ. אֲנִי הִזְהַרְתִּיךָ. אֲנִי הִדְרַכְתִּיךָ. בְּדַרְכֵי מִישְׁרִים:
לִיחַד אֶל אֵיוֹם. שְׁתֵּי פַעֲמִים בַּיּוֹם. לְהִתְפַּלֵּל יוֹם יוֹם. עֲרִבִים וּשְׁחָרִים:
לַעֲבֹדוֹ וּלְאַהֲבוֹ בְּלֵב. וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ. וּלְתַמּוֹךְ בְּנִתְיָבוֹ. פַּעֲמִים וְאֲשׁוּרִים:
לְקַדֵּשׁ תַּעֲצוּמוֹ. לִירְאָה מִזַּעֲמוֹ. לְהִשָּׁבַע בְּשִׁמוֹ. בְּלֵי שׁוֹא וּשְׁקָרִים:
לְצַדִּיק דִּינָהוּ. וְלִרְדּוֹף צִדְקָהּ. וּלְשַׁמֵּר דָּתָהּ וּלְעֲשׂוֹת מִצְוֹתֶיהָ:
דְּבָרֶיהָ שֵׁם מֶרְפָּא. עָלֵי לֵב גַּם עַל פֶּה. וְכִתְבָּם עַל סֵפֶי. מִזְזוֹת וּשְׁעָרִים:
וּשְׁנֵנֶתָם תְּמִיד. לְבָנָךְ וּלְתַלְמִיד. וּמִבְרָכּוֹת תַּצְמִיד. מֵאֵת הַנִּגְמָרִים:
[מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה]

בְּצֵל שְׂדֵי אַחֲסָה. וְצִדְקוֹ לֹא אַכְסָה. בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְאֶגִּיד מִישְׁרִים:
כְּתוּבִים בְּאֵמוּנָה. בְּעִדּוֹת נֶאֱמָנָה. וְכִימֵי הַשָּׁנָה. בְּמִסְפָּר נִחְקָרִים:
יִקְרִים מִפְּנִינִים. עֲתִידִים וְצַפּוֹנִים. לְבֵת הָאֵיתָנִים. בְּעֵדֵי קִשּׁוּרִים:
צָאִי נָא לְקִרְאָתִי. אַחֲוֹתַי רַעִיִתִי. וְשִׁמְעֵי תוֹרָתִי. וְלִקְחֵי מוֹסְרִים:
חֲשִׁקְתִּיךְ וְאוֹהֶב. פְּדִיתִיךְ מִלֶּהֱב. כְּמוֹ תוֹרֵי זֶהָב. צְרוּפִים וְטַהוֹרִים:
בְּצִיאָתִי נִצְבָּה. בְּאֵלֶיךָ וּרְבֵבָה. וְקוֹל דּוֹדֵי זֶה בָּא. מְדַלֵּג עַל הָרִים:
אֲנֹכִי יְיָ. קִרְאָתִיךְ בְּסִינִי. וְלֹא יִהְיֶה עַל פְּנֵי. לְךָ אֱלֹהִים אַחֲרִים:
וְלֹא תַעֲשֶׂה פֶסֶל. בְּרִשְׁעִי וּבִכְסֻלִּי. וְלֹא תִשֵּׂם פֶסֶל. לְהַקְנִיאוֹ בְּזָרִים:
וְגוֹר מִלֶּהֱבָה. לְהַבִּיא תוֹעֵבָה. וּלְבָנוֹת מִצְבָּה. וְלִטְעַת אֲשָׁרִים:
וְסוֹר מִשְׁמַע שׁוֹא. וְהֶאֱמַן בְּשׁוֹא. וְלֹא תִשָּׂא לְשׁוֹא. שְׁמוֹתֵי הַיִּקְרִים:
וּמִצְוֹת לֹא תִנָּאֵף. שְׁמוֹר פֶּן יִחַרָה אֵף. וְלִגְנוֹב לֹא תִשָּׂאֵף. וְלֹא תַחֲמוֹד חֲבֵרִים:
וְנִפְּשׁ לֹא תִנָּקֵשׁ. אֲשֶׁר דָּמָה אֲבִיקֶשׁ. וְלֹא תִתֵּן מוֹקֵשׁ. לְהַכְשִׁיל הָעוֹרִים:
וְשִׁקֵּר לֹא תַעֲנֶה. וְיִתּוֹם לֹא תַעֲנֶה. וְאַרְצֶךָ לֹא תִזְנֶה. כְּאַרְצוֹת הַזָּרִים:
וְהִגֵּר לֹא תוֹנֶה. וְגִזִּית לֹא תִבְנֶה. וְעַל רֵיב לֹא תַעֲנֶה. לְחִרְחֹר מִתְגָּרִים:
אֱלֹהִים לֹא תִקְלָל. וְהֵשֵׁם לֹא תַחֲלָל. וְכִרְמֶךָ לֹא תַעֲוִלֵּל. וּפְרִט הַבְּצִירִים:
וְלֹא תִקְלָל חֹרֶשׁ. חֲמָסוֹ יִדְרֹשׁ. וְלֹא יִצְמִיד חוֹרֶשׁ. שְׁוֹרִים וְחִמּוּרִים:
וְלֹא תֵאָחֵר בְּבִצְעֶךָ. מִלֵּאֲתֶךָ וְדַמְעֶךָ. וְלֹא תַעֲשׂוֹק רַעַךְ. וְלֹא תֵאָחֵר נְדָרִים:
וְלֹא תַעֲשׂוֹק שְׂכִירֶךָ. וְלֹא תִלְקֹט קְצִירֶךָ. וְלֹא תַחֲסוֹם שׁוֹרֶךָ. בְּדִישׁוֹ הָעֲמָרִים:
וְלֹא תִפְאֹר זִיתֶךָ. וְלֹא תִכְלֶה פֶאֶתֶךָ. וְלֹא תוֹנֶה עַמִּיתֶךָ. בְּמִקַּח וּדְבָרִים:
וְלֹא תִשָּׂא חֲטָאוֹ. אֲשֶׁר לְבוֹ מִלְאוֹ. וְלֹא תַחֲשׁוֹב לְשׁוֹנָאוֹ. כְּמִשְׁטֶמֶת עָרִים:
וְלֹא תִקּוֹם עִמָּךְ. לְבַל אֶקּוֹם מִמָּךְ. וְלֹא תִלִּין עִמָּךְ. פְּעוּלַת נִשְׁכָּרִים: